

Перспективами такого оновлення є більш широкий контекст висвітлення історичного процесу та розширення можливостей для формування ключових історичних компетентностей у здобувачів вищої освіти. Визначено методологічні засади та основні принципи, у відповідності із якими має здійснюватись інтегрування змісту національної та всесвітньої історії. Методологічними засадами визначено антропологізацію та інтегративний підхід до висвітлення історичного процесу. В якості перспективних обґрунтовано традиційні для формування змісту історичних дисциплін принципи хронологічний, тематичний та проблемний. Більш прогресивними визначено нещодавно запропоновані науковцями принципи мікроісторії, антропологізації, мультикультурності та багатоперспективності. Доводиться, що відбір цих принципів для конкретних завдань оновлення того чи іншого курсу має визначатись інноваційним підходом до викладання історичних дисциплін у вищій школі. Відзначено також, що найкращі результати може дати органічне поєднання окреслених принципів в рамках загального інтегративного підходу.

Ключові слова: вища школа, історія України, українська культура, всесвітня історія, інтегрований курс.

УДК 378

CERTAIN ASPECTS OF THE TRAINING OF FUTURE ECONOMISTS UNDER THE CURRENT CONDITIONS

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ

Олена Мартиненко

здобувач I курсу третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
Elenamartynenko1975@gmail.com
ORCID 0000-0002-6953-0259
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Olena Martynenko

student of the 1st year of the third (educational and scientific) level of higher education, specialty 011 Educational, pedagogical sciences, Elenamartynenko1975@gmail.com
ORCID 0000-0002-6953-0259
SHEI "Donbas State Pedagogical University", Ukraine

ABSTRACT

The article states that the existing problems of professional training of future economists have led to a shortage of qualified personnel who, after obtaining the appropriate educational and qualification level, are able to find their place on the labor market, adapt to the conditions of labor variability, and solve complex modern tasks of the enterprise at a high professional level. Therefore, the issue of professional training of economists in the domestic pedagogical theory is quite relevant.

In the article, based on the existing definitions of "higher education", "professional training", "professional pedagogical training of economic specialists", the concept of "professional training of economists" was formulated. The latter is

considered a pedagogical process, the result of which is the acquisition of thorough theoretical knowledge in the field of economics, as well as the formation of professional competencies and special professional qualities inherent in specialists in the field of economics: economic and analytical thinking, sociability and responsibility, discipline and honesty, etc.

During the study, the problematic issues of professional training of economists in the domestic pedagogical theory were identified: insufficient readiness of graduates for the qualitative performance of their professional duties, highly specialized professional training of future economists, insufficient level of formation of professional competences and personal qualities of a specialist, use of traditional methods of organizing the educational process, lack of practical mechanisms for the implementation of innovative pedagogical technologies, imperfect educational programs and methods of teaching academic disciplines. It was proposed to involve students in scientific activities, as well as to use innovative educational technologies along with traditional teaching methods.

Key words: *future economists, professional training of economists, professional competences, personal qualities of a specialist, innovative educational technologies.*

Актуальність теми. Виклики сьогодення вимагають особливих підходів до підготовки майбутніх економістів. Замало та негнучко для майбутнього фахівця володіти ґрунтовними теоретичними знаннями, бути обізнаним у тенденціях розвитку економіки, володіти методологічними інструментами економічного аналізу господарських процесів, мати навички приймати оперативні управлінські рішення. У цій ситуації важливого значення набуває економічна освіта, що дозволить майбутнім фахівцям бути гнучкими, тобто швидко перебудовуваними й адаптивними, що дозволить у майбутньому економічному суб'єкту ефективно реагувати на фундаментальну зміну зовнішнього середовища й успішно конкурувати на ринку. Тому вважаємо за актуальне дослідити окремі питання професійної підготовки економістів з огляду на цю проблему.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання професійної підготовки майбутніх економістів розглядалися у працях багатьох вітчизняних дослідників. Зокрема, вивчаючи особливості підготовки студентів економічних спеціальностей науковці зосереджували свою увагу на формуванні компетентностей та професійних якостей майбутніх економістів, їх готовності до самоосвіти та професійної діяльності (Н. Кузьміна, А. Маркова, Н. Боярчук, С. Горобець, О. Романовський, М. Атаманчук, В. Різник, Г. Чередніченко та ін.).

Незважаючи на те, що значна кількість науковців зосереджує свою увагу на темі професійної підготовки, залишаються невирішеними окремі питання підготовки економістів у вітчизняній педагогічній теорії.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні окремих поглядів науковців на підготовку майбутніх економістів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Ринок праці переповнений випускниками економічних спеціальностей, але разом з тим існує надзвичайний попит на

фахівців, здатних на високому рівні виконувати свої обов'язки, швидко пристосовуватися до будь-яких змін, самовдосконалюватися. Тому перед закладами вищої освіти стоїть завдання з підготовки економістів якісно нового професійного рівня.

Для розуміння тенденцій, закономірностей та особливостей розвитку, існуючих проблем у професійній підготовці майбутніх економістів у закладах вищої освіти доцільно розглянути періодизацію розвитку професійної підготовки економістів. О. Кірбан обґрунтував критерії та на їх основі виокремив періоди розвитку професійної підготовки майбутніх економістів у закладах вищої освіти України, що є доречним для вирішення низки питань удосконалення підготовки фахівців. Зокрема, автором виділено декілька періодів розвитку професійної підготовки майбутніх економістів у закладах вищої освіти: перший (1805 – 1905 рр.) зародження професійної економічної підготовки; другий (1906 – 1920 рр.) становлення професійної економічної підготовки у профільних та різногалузевих закладах вищої освіти; третій (1920 – 1990 рр.) уніфікація професійної економічної підготовки у закладах вищої освіти; четвертий (1991 – 2015 рр.) модернізація професійної підготовки майбутніх економістів у закладах вищої освіти України та п'ятий період (2015 р. і до нині) трансформування професійної підготовки здобувачів вищої освіти з економічних спеціальностей (Кірбан, 2018: 74).

Виокремлення цих періодів розвитку професійної підготовки відбулось завдяки впливу соціально-політичних, суспільно-історичних та економічних факторів; впровадженню законодавчого та нормативно-правового забезпечення професійної підготовки економістів; кількісної та якісної зміни організаційного, теоретичного та методичного забезпечення професійної підготовки фахівців економічних спеціальностей у закладах вищої освіти.

На сучасному етапі, відповідно до чинного законодавства, вища освіта – це сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти (Закон України, ст. 1).

М. Артюшина розглядає професійну підготовку як основний зміст і призначення вищої освіти. За її визначенням професійна підготовка – це процес здобуття людиною певної професійної кваліфікації за відповідним напрямом чи спеціалізацією, у результаті чого ця людина опановує певну професійну діяльність, стає здатною до її реалізації (Артюшина, 2011: 13).

Під професійною підготовкою фахівців економічної галузі А. Загородня розуміє цілеспрямовану систематичну підготовку здобувачів економічної освіти, яка ґрунтується на засадах акмеологічного, компетентнісного та синергетичного підходів, враховує сучасні тенденції розвитку економічної науки й практики, передбачає оволодіння ними сукупністю професійно зорієнтованих компетентностей, що визначає рівень підготовленості фахівця до виконання професійних функцій в умовах сучасної економіки (Загородня, 2018: 37).

Виокремлюються погляди Є. Іванченко, згідно яких для підвищення якості навчання фахівців галузі економіки пропонується створення системи

інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів, яка поєднує існуючі вітчизняні та закордонні концепції навчання економістів, конкретизувавши її до інструментального рівня, послідовно охоплюючи всі основні компоненти та етапи процесу професійної підготовки: її цілі, мотивацію, зміст, види, методи, засоби та форми навчання. На його думку, саме інтегративна система сприяє вихованню ерудованої людини, яка має цілісний світогляд, систематизовані знання та нетрадиційно підходить до розв'язання проблем, що дає підстави сформуванню відповідної гнучкості та адаптивності у майбутній професійній діяльності (Іванченко, 2008).

Отже, професійна підготовка економістів – це процес, результатом якого є формування професійної компетентності майбутнього фахівця, що володіє наступними якісними характеристиками: високий рівень розв'язання професійних завдань та вирішення проблем, ініціативність, креативність, здатність до самоосвіти та самовдосконалення, до оперативного адаптування до потреб сучасного ринку праці, що швидко змінюється.

Виходячи з цього, сучасний викладач економічних дисциплін має навчити студентів умінню здобувати наукові та професійні знання, розвивати потребу вчитися, забезпечувати майбутніх спеціалістів пізнавальними засобами, необхідними для розвитку їх потенційних здібностей.

Разом з тим у теорії та практиці професійної підготовки майбутніх економістів у вищій школі можна узагальнити декілька проблемних питань, а саме:

1) недостатня готовність випускників до якісного виконання своїх професійних обов'язків – про це свідчать опитування роботодавців, а також спостерігаються випадки, коли випускники самі відмовляються працювати за отриманою спеціальністю;

2) вузькоспеціалізована професійна підготовка майбутніх економістів, що є гальмом для подальшого кар'єрного зростання. При цьому головним завданням освіти є широкопрофільна підготовка фахівців, здатних переходити з однієї спеціалізації на іншу, а однією з важливих вимог є професійна мобільність та адаптація в умовах інформаційного простору;

3) недостатній рівень сформованості професійних компетентностей та особистісних якостей фахівця.

На жаль під час навчання здебільшого відбувається лише накопичення нормативно регламентованих знань, а в умовах сьогодення необхідно переходити до дослідницько-активної, самостійної та самоосвітньої діяльності, що буде сприяти формуванню професійних компетентностей.

О. Яковенко під професійною компетентністю розуміє володіння спеціальними знаннями, вміннями, навичками й досвідом та здатність застосовувати їх для виконання професійних функцій (Яковенко, 2015: 45).

Одним з елементів, що сприяє підвищенню рівня професійної компетентності та якості майбутнього економіста є науково-дослідна робота, яка передбачає користування різноманітними джерелами інформації, її аналізування та синтезування. Вважаємо, що це дасть додаткову можливість розвивати у студентів економічне мислення, сформує систематичне уявлення про структуру і тенденції розвитку економіки, збільшить навички та уміння використовувати економічну інформацію у професійній діяльності, уміння здійснювати пошук економічної інформації, проводити економічний аналіз та оцінку фінансово-

господарської діяльності.

4) використання традиційних методів організації освітнього процесу, відсутність практичних механізмів реалізації інноваційних педагогічних технологій.

Традиційні методи, що застосовуються в процесі навчання, дотепер є одними з найпоширеніших, а їх основними етапами є: викладання, засвоєння і пізнання. При цьому вважають, що ефективність навчання залежить, головним чином, від методів і прийомів діяльності викладача, а особливостей пізнавальної активності студентів, як правило, не враховують. Тобто студент є пасивним отримувачем наданої навчальної інформації. Ефективність навчання та формування навчально-пізнавальних умінь можливо та необхідно поліпшувати завдяки впровадженню інноваційних педагогічних технологій. Вони забезпечують системність, цілеспрямованість, ефективність, результативність діяльності. Завдяки технологізації освіти підвищується мотивація студентів до навчального процесу.

5) недосконалі освітні програмами та методики викладання навчальних дисциплін.

Ю. Ткач наголошує, що процес професійної підготовки майбутніх економістів у закладах вищої освіти сьогодні відбувається на базі великої кількості навчальних дисциплін, що супроводжується посиленням роз'єднаності та послабленням зв'язків між навчальними дисциплінами, а це, у свою чергу, призводить до зниження ефективності пізнавального процесу і якості підготовки майбутніх економістів (Ткач, 2018).

Вважаємо за доцільне провести поглиблене вивчення всієї сукупності дисциплін, що виключить дублювання деяких дисциплін та розробку навчальних програм таким чином, щоб забезпечувався логічний зв'язок всіх дисциплін навчального плану в процесі підготовки фахівців, були знайдені найбільш ефективні засоби розкриття зв'язків теоретичного навчання та виробничої практики. Важливість міждисциплінарної інтеграції в процесі фахової підготовки, в основі якої лежить об'єднання знань з різних дисциплін у цілісну систему, доведена у дослідженнях багатьох науковців. Інтеграційні зв'язки сприяють реалізації принципу науковості, формують цілісні практичні вміння й навички, забезпечують єдність знань, їх системність, що є основою підготовки спеціалістів у закладах вищої освіти.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. У статті розглянуто окремі погляди на професійну підготовку економістів, окреслено коло проблемних питань цього процесу у вітчизняній педагогічній теорії та визначені шляхи їх можливого усунення. Зважаючи на специфіку сучасного етапу економічного розвитку, потрібна висока професійна мобільність, гнучкість та адаптивність фахівців. Одним з найбільш ефективних шляхів вирішення цієї задачі є розширення професійної компетентності майбутнього економіста – інформаційною та доповнення традиційних методів навчання інноваційними, які включають розробку і впровадження електронних підручників, довідників, словників, методичних рекомендацій, дидактичних демонстраційних матеріалів, тестів, тобто таких, що розроблені в електронному форматі й представлені на носіях будь-якого типу або розміщені у комп'ютерних мережах, відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних

засобів. Перспективою подальших досліджень є більш глибокий та широкий аналіз наукових поглядів на підготовку майбутніх економістів та виявлення ключових важелів її удосконалення та осучаснення.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Артюшина, М.В. (2011). Психолого-педагогічні засади підготовки студентів економічних спеціальностей до інноваційної діяльності (автореф. дис. д-ра пед. наук). ДВНЗ КНЕУ імені Вадима Гетьмана. Київ, Україна. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/100098027.pdf>

Загородня, А. (2018). Професійна підготовка фахівців економічної галузі у закладах вищої освіти республіки Польщі та України: монографія. Київ, ВП «Едельвейс». URL: https://lib.iitta.gov.ua/717530/1/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%8F%20%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%202018%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2021_12_18.pdf

Іванченко, Є. А. (2008). Сутність та структура системи інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2008/8_9_2008/35.pdf

Кірдан, О. П. (2018). Періодизація розвитку професійної підготовки майбутніх економістів у закладах вищої освіти України. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, № 61, Т. 2. С. 74–78. URL: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2018/61/part_2/16.pdf

Про вищу освіту (Закон України) від 01.01.2014 р. (зі змінами від 02.11.2021 р. № 1838-IX). Відомості Верховної Ради (ВВР), 2021, № 47, ст.384. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

Ткач, Ю.М. (2018). Теоретичні і методичні засади фундаменталізації професійної підготовки майбутніх економістів (дис. д-ра пед. наук). ХНУ. Хмельницький, Україна.

Яковенко, О.І. (2015). Формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі практичної підготовки (дис. канд. пед. наук). НУБІП України. Київ, Україна. URL: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/Yakovenko_22.12.2015_diser.pdf

REFERENCE

Artiushyna, M.V. (2011). *Psychologo-pedagogichni zasady pidgotovky studentiv ekonomichnykh spetsialnostei do innovatsiinoi diialnosti* [Psychological and pedagogical principles of preparation of students of economic specialties for innovative activities]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv: SHEI KNUE named after Vadym Hetman. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/100098027.pdf> [in Ukrainian].

Zagorodnia, A. (2018). *Profesiina pidgotovka fakhivtsiv ekonomichnoi galuzi u zakladakh vyshchoi osvity respubliky Polshchi ta Ukrainy: monografiia* [Professional training of specialists in the economic field in institutions of higher education of the Republic of Poland and Ukraine]. *Monograph*. Kyiv, VP "Edelweiss". URL: https://lib.iitta.gov.ua/717530/1/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%8F%20%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%202018%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2021_12_18.pdf

8%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2021_12_18.pdf [in Ukrainian].

Ivanchenko, Ye. A. (2008). Sutnist ta struktura systemy integratyvnoi profesiinoi pidgotovky maibutnikh ekonomistiv [The essence and structure of the system of integrative professional training of future economists]. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2008/8_9_2008/35.pdf [in Ukrainian].

Kirdan, O.P. (2018). Periodizatsiia rozvytku profesiinoi pidgotovky maibutnikh ekonomistiv u zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy [Periodization of the development of professional training of future economists in higher education institutions of Ukraine]. *Pedagogika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zagalnoosvitnii shkolakh - Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools*, № 61, Vol. 2. p. 74–78. URL: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2018/61/part_2/16.pdf [in Ukrainian].

Pro vyshchu osvitu (Zakon Ukrainy) vid 01.01.2014 r. (zi zminamy vid 02.11.2021 r. no. 1838-IX). [On Higher Education (Law of Ukraine) vid 01 January 2014 roku (as amended from 02.11.2021 no. 1838-IX)]. (2021, no. 47, art. 384). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].

Tkach, Yu. M. (2018). Teoretychni i metodychni zasady fundamentalizatsii profesiinoi pidgotovky maybutnikh ekonomistiv [Theoretical and methodological principles of fundamentalization of professional training of future economists]. *Doctor's thesis*. Khmelnytskyi: KhNU. 651 p. [in Ukrainian].

Yakovenko, O. I. (2015). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh ekonomistiv u protsesi praktychnoi pidgotovky [Formation of professional competence of future economists in the process of practical training]. *Candidate's thesis*. Kyiv: NUBINU of Ukraine. URL: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/Yakovenko_22.12.2015_diser.pdf [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті зазначено, що існуючі проблеми професійної підготовки майбутніх економістів призвели до дефіциту кваліфікованих кадрів, які здатні після отримання відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня знайти своє місце на ринку праці, адаптуватися в умовах мінливості праці, розв'язувати складні сучасні задачі підприємства на високому професійному рівні. Тому питання професійної підготовки економістів у вітчизняній педагогічній теорії є досить актуальними.

У статті на основі існуючих визначень «вища освіта», «професійна підготовка», «професійна педагогічна підготовка фахівців економічної галузі» було сформульоване поняття «професійна підготовка економістів». Останнє розглядається як педагогічний процес, результатом якого є набуття ґрунтовних теоретичних знань у галузі економіки, а також формування професійних компетентностей й особливих професійних якостей, притаманних фахівцям сфери економіки: економічне і аналітичне мислення, комунікабельність і відповідальність, дисциплінованість та чесність тощо.

Під час дослідження були визначені проблемні питання професійної підготовки економістів у вітчизняній педагогічній теорії: недостатня готовність випускників до якісного виконання своїх професійних обов'язків, вузькоспеціалізована професійна підготовка майбутніх економістів,

недостатній рівень сформованості професійних компетентностей та особистісних якостей фахівця, використання традиційних методів організації освітнього процесу, відсутність практичних механізмів реалізації інноваційних педагогічних технологій, недосконалі освітні програми та методики викладання навчальних дисциплін. Було запропоновано залучення студентів до участі у науковій діяльності, а також застосування поряд із традиційними методами навчання інноваційних освітніх технологій.

Ключові слова: *майбутні економісти, професійна підготовка економістів, професійні компетентності, особистісні якості фахівця, інноваційні освітні технології.*

УДК 378.147:615.8

PRACTICE-ORIENTED TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN PHYSICAL THERAPY, OCCUPATIONAL THERAPY IN THE PROCESS OF PREPARATION FOR PROFESSIONAL ACTIVITIES

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Наталія Кукса

кандидат педагогічних наук, доцент
E-mail: kuksa95nat@gmail.com
ORSID ID 0000-0001-5650-1873
Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С. Макаренка,
Україна

Natalia Kuksa

Ph.Din of Pedagogy, Associate Professor
E-mail: kuksa95nat@gmail.com
ORSID ID 0000-0001-5650-1873
Sumy State Pedagogical University
named after A.S. Makarenko,
Ukraine

Юлія Карпенко

кандидат пед. наук, ст. викладач
E-mail: karpenco12@ukr.net
ORSID ID 0000-0003-3073-8973
Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С. Макаренка,
Україна

Yulia Karpenko

Ph.Din of Pedagogy, Senior teacher
E-mail: karpenco12@ukr.net
ORSID ID 0000-0003-3073-8973
Sumy State Pedagogical University
named after A.S. Makarenko,
Ukraine

ABSTRACT

The article is devoted to the problem of application of practice-oriented training of future specialists in physical therapy, occupational therapy in the process of preparation for professional activity. Practice-oriented training is the process of students mastering an educational program with the aim of forming professional competence in students due to their performance of real practical tasks. In our research, the principle of practice-orientational training consists in the formation of future specialists in physical therapy, occupational therapy, professional competencies in the process of solving practical tasks; determines the priority of the orientation of the educational process to the students' acquisition of practical experience, which acts as a readiness to perform professional functions on the basis of already existing